חרב תאכלו אמר רבא [א]מילחא גללניתא נהמא דשערי אקושא ובצלי דאמר מר פת פורני חריבה במלח ובצלים קשים לגוף כחרבות בשלמא לרבי חנינא בן גמליאל היינו [ב]דכתיב [1]אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי אלא לרבי מאיר חנקי מיבעי ליה [ג]אמר ר' תנחום [ד]הנקי כתיב בשלמא לר' מאיר היינו דכתיב הנקי אלא לרבי חנינא ב"ג למה לי אצטריך סד"א אם לא שכב איש הנקי ואם שכב לא הנקי ולא חנקי אלא [ה]איסורא בעלמא קמ"ל בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב [2]הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם לא יתחטא וגו' אלא לרבי חנינא ב"ג למה לי אצטריך סד"א מצות הזאה בשלישי ובשביעי והיכא דעבד בחד מינייהו עבד [א]קמ"ל [א] [3]והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי למה לי אצטריך סד"א שלישי למעוטי שני שביעי למעוטי ששי דקא ממעט בימי טהרה אבל היכא דעבד [ו]בשלישי ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא שפיר דמי [ב]קמ"ל וחטאו ביום השביעי למה לי אצטריך סד"א הני מילי [ב] לקדשים אבל לתרומה בחד נמי סגיא קמ"ל:

מתני' [ז][ג]המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת והרי היא לויה והרי היא כהנת עניה והרי היא עשירה עשירה והרי היא עניה הרי זו מקודשת מפני שלא הטעתו [ח][ד]האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר או לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר או לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך או לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת [ה]וכן האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה הרי זו מקודשת לי אינה מקודשת [ט](אם היתה אשת חברו מעוברת והוכר עוברה דבריו קיימין ואם ילדה נקבה מקודשת):

גמ' [י]תנן התם [ו]אין תורמין מן התלוש על המחובר ואם תרם אין תרומתו תרומה בעא מיניה רב אסי מר' יוחנן [כ]אמר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לכשיתלשו ונתלשו מהו א"ל כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי איתיביה האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת בשלמא כולהו לאו בידו אלא גר הוי בידו גר נמי לאו בידו דאמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן

גר

[כ]**חרב תאכלו.** משמע אפילתכם הוא חרב תהיו נשבעים: **גללניתא.** גסה: **היינו דכתיב אם לא שכב הנקי.** לא כפל ואם שכב לא הנקי אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה דאי משום דסמיך ליה ואת כי שטית וגו' ההוא לא מפרש ביה קללה אשבועה קמייתא אלא אשבועה דבתריה קאי דסמיך ליה והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה וקמייתא שבועה שאין בה אלה דהכי כתיב והשביע אותה הכהן [ל]וגו' ולא פי' קללה אלא מכלל ברכה: **אלא לרבי מאיר.** ואם שכב חנקי מיבעי ליה: **הנקי כתיב.** בלא יו"ד למידרשיה כמקראו לשבועה ראשונה אם לא שכב תהא נקייה. ובמסורת נמי מידריש אשבועה קמייתא למישדייה אקרא דבתריה ולמימר חנקי ואת כי שטית כלומר אם שטית תתחנקי: **אלא לרבי חנינא.** דלא בעי כפילה למה לי למיכתב כי האי לישנא ואיכא למידרשיה הכי והכי נכתוב [מ]תחיה או לשון אחר: **סד"א מצות הזאה בג' ובז' ואי עבד בחד מנייהו עבד.** דרישא דקרא לאו בלישנא דתנאה כתיב דלא כתיב אם יתחטא בו למשמע מיניה הא אם לא יתחטא לא יטהר אלא הוא יתחטא בו ואיכא למימר לשון ציווי בעלמא הוא: **והזה הטהור על הטמא וגו' למה לי.** לאו לרבי חנינא פריך אלא לדברי הכל בעי לה: **למעוטי ששי.** שלא ריחק הזאתו מטומאתו: ה"ג **אבל היכא דעבד בשלישי ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא שפיר דמי.** ולא גריס ברביעי ובשמיני דהא ודאי שפיר דמי דכל מה שמשהה הזאה ראשונה אין בכך כלום ובלבד שלא ירבה ושלא ימעט בימים שבין הזאה להזאה כדאמר גבי כהן הפורש שבעה לפני יום הכפורים (יומא דף ח:) בשלמא ראשון שמא שלישי שני שמא שלישי ואע"ג דאיכא לספוקי נמי שמא עשירי או יותר הוא ואי גרסי' הכי לענין מצות הזאה בזמנה הוא דגרסינן: **דקא מפיש בימי טהרה.** מרחיק והולך מיום מגע הטומאה: **מתני' שלא הטעתו.** אלא הוא הטעה את עצמו וכיון דלא פירש [נ] לאו כל כמיניה דהוו להו דברים שבלב [ס]: **לאחר שיחלוץ ליך יבמיך.** קסבר האי תנא אין קידושין תופסין ביבמה לשוק [ע]: **אינה מקודשת.** דהוה ליה דברים שלא באו לעולם ועכשיו אין בידו לקדשה: **גמ'** מחובר אינו חייב בתרומה דראשית דגנך כתיב (דברים יח) מידי דמידגן שנאסף בכרי הלכך לא חל שם תרומה על התלוש שהופרש עליו וטבל הוא ביד כהן ויכול לתרום עליה ממקום אחר וכולה חולין והמחובר שהופרש עליו לא נתקן ולכשיתלוש צריך לתרום: **פירות ערוגה זו מחוברים.** כלומר או שאמר פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה כו': **ונתלשו מהו.** שתהא תרומה למפרע מי הוי כמקדיש דבר שלא בא לעולם או לא: **כל שבידו.** כי האי שבידו לתלוש ולהפריש מיד:

צריך

בשלמא לרבי חנינא בן גמליאל היינו דכתיב אם לא שכב הנקי. פירש בקונטרס שלא כפל אם שכב לא הנקי אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה דאי משום דסמיך ליה ואת כי שטית וגו' ההיא לא מפרש ביה קללה אשבועה קמייתא אלא אשבועה בתרייתא קאי דסמיך ליה והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה וגו' ושבועה קמייתא אין בה אלה דהכי כתיב והשביע אותה הכהן ולא פירש בה קללה אלא מכלל ברכה וקשה דהא כל תנאי מבני גד ומבני ראובן גמרי' וא"כ בעינן [פ] הן קודם ללאו והכא הוה לאו קודם להן דהא אם לא שכב כתיב ברישא וי"ל דאם לא שכב חשוב הן שמה שאנו רוצים שתעשה חשוב הן דומיא דאם יעברו שאנו רוצים שיעברו ואם לא יעברו יפסידו כך אנו רוצים (א) שתתקיים דברים שלא שכב איש אותה וזהו הן ואם שכב תפסיד וזהו לאו: **הנקי** כתיב. פירש בקונטרס והכי כופל [צ]ואם לא שכב הנקי ואם שכב חנקי ואת כי שטית דקאי חנקי אואת כי שטית דכתיב בתריה וקשה דא"כ הוה ליה מעשה קודם לתנאי ואנן אמרינן במתני' [ק] דר"מ בעי תנאי קודם למעשה לכן פר"י דלא קאי כלל אואת כי שטית דכתיב בתריה אלא כתיב הנקי והוי כאילו היה כתיב חנקי[א] והכהן היה חוזר וכופל אם שכב חנקי[ש] והשתא הוי תנאי קודם למעשה: [ר][חנקי כתיב. פי' ר"ח דה"ק[ב] אם לא שכב וגו' תחת אישך כלומר תשאר תחת אישך[ג] ואת כי שטית וגו' מבלעדי אישך כלומר תלכי ממנו[ד] והוי תנאי קודם למעשה[ה] ואע"ג דהוי לאו קודם להן הא אמרינן מהכא (סנהדרין לב: לג.) פותחין בזכות תחילה]: ת"י

בשלמא לר"מ היינו דכתיב הוא יתחטא וגו' ואם לא יתחטא. תימה מה ענין זה [ת]למחלוקת אפילו לר"מ למה לי והלא בהרבה מקומות כתיב (ויקרא יד) ורחץ במים וטהר ולא הוצרך לומר ואם לא ירחץ לא יטהר וי"ל דלא דמי דהתם מילתא דפשיטא כיון דמצוה הוא שצוה הקב"ה אם לא עשה לא יצא אבל הכא משמע קצת שהוא לשון תנאי מדכתיב הוא יתחטא והוי כאילו כתיב אם יתחטא בו יטהר ולא כתיב ויתחטא ויטהר ואז הוי ציווי כמו ורחץ וטהר: **אין** תורמין מן התלוש על המחובר. פי' בקונטרס המחובר אינו חייב בתרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך דבעינן מידי דמידגן וא"כ הוי מן החיוב על הפטור וקשה דאם כן לדבריו בתלוש נמי קודם שנתמרח לא הוי תרומה שהרי לא מידגן וליתא דהא אמר בעלמא (עירובין דף לא:) מעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה דמשמע דמהני וע"ק מההיא דאמר (תרומות פ"א מ"י) התורם מדבר שנגמר מלאכתו דהיינו אחר מירוח על דבר שלא נגמרה מלאכתו והיינו קודם מירוח תרומתו תרומה[ו] לכ"נ לר"י הא דמחובר פטור נפקא לן מדכתיב [א]ממנו[ז] דדריש בספרי [ב] ממנו ולא מן המחובר דהא קרא בתלוש מיירי[ח] וע"כ אתא למימר ממנו אפילו בדיעבד נמי אסור דאי משום לכתחילה אתא תיפוק לי משום דכתיב דגנך ומחובר לאו מידגן הוא אלא שמע מינה דפסול אפילו בדיעבד במחובר והיא דמעשר שהקדימו בשבולים דמהני בדיעבד מיירי בתלוש וקודם מירוח:

גר

מסורת הש"ס

[א] חולין קיג., [ב] יומא לז: גיטין ס., [ג] שבועות לו. ע"ש סוטה יז., [ד] [עי' פי' משונה וטוב בערוך ערך הנקי], [ה] [נראה להגיה יסורים, רש"ש. ועיין מליר"י, שלנ"ל, וגליוני הש"ס], [ו] [עי' תוס' יומא ח. ד"ה מקשין], [ז] לעיל נ., [ח] ב"מ טז: יבמות לב: לג: כתובות נח:, [ט] [ממה דאמר רב חנינא לקמן בע"ב לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת כו' וסוגיא שעליו מוכח דלא גרסי' להך סיפא במשנה וכ"מ בתוי"ט וכ"כ מהרש"א] [ובכת"י ודפו"ר ליתא כל הך סיפא, ונוסף בדפוס נאפולי כנראה ע"פ הרמב"ם בפירוש המשניות, ועיין בשינויי נוסחאות שבמשנה, ובביאור הגר"א לשו"ע אה"ע סוף סימן מ] [י] תרומות פ"א מ"ה, [כ] [דיבור זה ליתא בדפו"ר ונוסף ע"פ רש"ל], [ל] [סוטה יח ע"א, ע"ש], [מ] [בדפו"ר: חיי, וברש"ל מגיה תחיי], [נ] [בדפו"ר ורש"י שברי"ף נוסף: ואמר], [ס] [ברש"י רי"ף נוסף: דברים שבלב אינם דברים (לעיל מט:)], [ע] [יבמות לב ע"ב, ע"ש], [פ] [גיטין עה:], [צ] ["ואם לא שכב הנקי" ליתא בדפו"ר ול"ה ברש"ל. וברש"ש מוחק תיבות "ואם שכב"], [ק] [ב"מ לד ע"א], [ר] [וע"ע תוס' יומא לז ע"ב ד"ה אם שכב, ותוס' גיטין ס ע"א ד"ה אם שכב], [ש] [נרדל"ל הנקי, וכ"ה במהרש"א], [ת] [צ"ל למחלוקתם. ובדפו"ר: למחלוקת'], [א] [במדבר יח, כו], [ב] [פרשת קרח פיסקא קכ],

◆

תורה אור השלם

1. וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל הָאִשָּׁה אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה: במדבר ה יט
2. הוּא יִתְחַטָּא בוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהָר וְאִם לֹא יִתְחַטָּא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהָר: במדבר יט יב
3. וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטְּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב: במדבר יט יט

◆

גליון הש"ס

גמ' אמר פירות ערוגה. לפענ"ד ה"ה אם אמר פירות ערוגה זו לכשיתלשו יהיו תרומה על פירות ערוגה זו כשיתלשו עי' תוס' ריש מעילה ד"ה ששחטן בדרום:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' והזה הטהור על הטמא. נ"ב נ"ל וחטאו ביום השביעי: [ב] שם ה"מ לקדשים כו'. נ"ב למקדש:

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פי"א מהל' פרה הלכה א]:

ב [מיי' שם הלכה ג]:

מב ג מיי' פ"ח מהל' אישות הלכה ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לח סעיף כד:

מג ד מיי' שם פ"ז הלכה יד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' מ סעיף ה:

מד ה מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף ח:

מה ו מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה ט טוש"ע יו"ד סי' שלא סעיף נה:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בשלמא וכו' אנו רוצים שיתקיימו דבריה שלא שכב:

◆

מוסף רש"י

מילחא גללניתא. מלח גסה (חולין קיג.). **הנקי כתיב.** בלא יו"ד דמשתמע הנקי אם לא שכב, ונדרוש הכי טומאה תחת אישך חנקי (סוטה יז.). הנקי כתיב בלא יו"ד כמו חנקי וקאי אקרא דבתריה דכתיב ואת כי שטית, למשמע הכי חנקי ממים המאררים האלה ואת כי שטית (שבועות לו.). **האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר כו' אינה מקודשת.** כיון דהשתא לא תפסי בה קדושי, לקמיה נמי לא תפסי, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (יבמות צב:).

◆

מוסף תוספות

א. דרוש בה [שהכהן]. תוס' הרא"ש. ב. הנקי כתיב הכל לשון נקיון ויש לפרשו בשני ענינים. תוס' הרא"ש. ג. נקיה כמו בני גד ובני ראובן בארץ הגלעדי הנקי ממנו. שם. ד. כמו יצא פלוני נקי מנכסיו כלומר הנקי מאישך ולא ישאר לך וכו'. תוס' טוך: הנקי מלשון ונקתה לארץ תשב [ישעיה ג' כו'] כלומר ישאר גופך נקי מנשמתך. רשב"א. ה. דכתיב מבלעדי אישך בתר כי שטית דהוי תנאי קודם למעשה. תוס' הרא"ש. ו. וכי כתיב דגנך היינו לחיובא ולקביעות מעשרות. ריטב"א. (וע"ש ישוב לדברי רש"י). ז. והרמותם ממנו תרומת ה'. תוס' הרא"ש. ח. כדכתיב לעיל מיניה כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר דלשון קיחה משמע דבר הניקח ביד. שם.

◆

תוס' ר"י הזקן

מתני'. שלא הטעתו. הוא הטעה את עצמו [וכיון] דלא פריש דברים שבלב אינן דברים. לאחר שיחלוץ. קסבר האי תנא אין קדושין תופסין ביבמה לשוק. **אינה** מקודשת. דהו"ל דבר שלא בא לעולם ועכשיו אין כחו לקדשה. **גמ'.**

מחובר אינו חייב בתרומה דדגן כתוב ודגן נאסף בכרי משמע ותורם מן הפטור על החיוב הוא טבל ביד ישראל. ומן החיוב על הפטור הוא טבל ביד כהן. **לכשיתלשו** ונתלשו. מי חיילה עליה שם תרומה למפרע. **ופירות** ערוגה. כלומר או שאמר פירות וכו'. כל שבידו. לתלוש ולהפריש מיד. והרי גר. שבא להתגייר ותנן לאחר שאתגייר אינה מקודשת.

[א]גר [א]צריך שלשה מ"ט [1]משפט כתיב ביה כדין מי יימר דמזדקקו ליה הני תלתא מתקיף לה ר' אבא בר ממל אלא מעתה הנותן פרוטה לשפחתו ואמר[ב] הרי את מקודשת לי לאחר [ג]שאשתחרריך ה"נ דהוו קידושין הכי השתא התם מעיקרא בהמה השתא דעת אחרת [ד]ואלא הא דאמר ר' אושעיא [ב]הנותן פרוטה לאשתו ואמר לה הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשיך אינה מקודשת ה"נ לר' יוחנן דהוו קידושין נהי דבידו לגרשה בידו לקדשה תפשוט [ה]דבעי רב [ו]אושעיא [ג]הנותן שתי פרוטות לאשה באחת אמר לה התקדשי לי היום ובאחת אמר לה התקדשי לי לאחר שאגרשיך תפשוט מינה דלא הוו קידושין [ד]דלמא כי היכי דתפסי קידושין השתא תפסי נמי לאחר כן תניא כותיה דרבי יוחנן [ז]אין תורמין מן התלוש על המחובר ואם תרם אין תרומתו תרומה כיצד אמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת פירות ערוגה זו מחוברת יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לא אמר כלום [ה]אבל אמר לכשיתלשו ונתלשו דבריו קיימין [ח]יתר על כן א"ר אליעזר בן יעקב אפילו אמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת פירות ערוגה זו מחוברת יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לכשיביאו שליש ויתלשו והביאו שליש ונתלשו דבריו קיימין אמר רבה לא א"ר אליעזר בן יעקב אלא בשחת אבל באגם לא רב יוסף אמר אפילו באגם מאי משמע דהאי אגם לישנא דבוצלנא הוא [ט]אר"א דאמר קרא [2]הלכוף כאגמון ראשו כמאן אזלא הא [י]דתניא האומר לחברו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי לא אמר כלום וא"ר חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת דבריו קיימין כמאן אי כרבה כשהוכר עוברה אי כרב יוסף אע"פ שלא הוכר עוברה ואיכא דאמרי אמר רבה לא א"ר אליעזר בן יעקב אלא בשחת דבי כיבשא אבל בשחת דבי שקיא לא רב יוסף אמר אפילו בשחת דבי שקיא כמאן אזלא הא [כ]דתניא האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי לא אמר כלום ואמר רבי חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת דבריו קיימים כמאן כשהוכר עוברה ודברי הכל אמר אביי רבי אליעזר בן יעקב ורבי ורבי מאיר כולהו [ל]סבירא להו אדם מקנה דשלב"ל רבי אליעזר בן יעקב הא דאמרן רבי דתניא

לא

צריך שלשה. ישראלים שנזקקין לו להטבילו ולהודיעו מקצת מצות קלות וחמורות כדאמר ביבמות (דף מז.): **משפט כתיב ביה.** משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח: **מי יימר דמזדקקו ליה.** הלכך לאו בידו הוא: **הכי נמי דהוו קידושין.** הואיל ובידו לשחררה ולקדשה: ה"ג **מעיקרא בהמה והשתא דעת אחרת.** הלכך אין מחוסר מעשה גדול מזה: ה"ג **הנותן פרוטה לאשתו ואמר הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשיך אינה מקודשת.** אם גירשה הכי נמי דהוו קידושין לרבי יוחנן: **בידו לקדשה.** בתמיה וכי בידו לקדשה אם יגרשנה שמא לא תתרצה בקידושיו: **תפשוט דבעי רבי אושעיא.** מהא דאמרן דמשום דאין בידו לקדשה משיגרשנה לא הוו קידושין ולא מידי תפשוט דבעי ר' אושעיא נמי דלא הוו קידושין דהשתא חלין לכשיגרשנה: **דלמא כי היכי דתפסי כו'.** כלומר להכי מספקא ליה לרבי אושעיא בהא משום דאיכא למימר דלמא סבירא לן מגו דאי בעי לקדושי השתא מקדשי תפסי בה קידושין לאחר זמן מהשתא אבל המקדש את אשתו לא חזיא השתא למתפס קדושי שהרי מקודשת ועומדת: **תניא כוותיה דרבי יוחנן.** דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי: **אבל אם אמר לכשיתלשו תרומה ונתלשו דבריו קיימין.** הואיל ובידו לתלוש ולהפריש: **יתר על כן.** אפילו מה שאין בידו דקסבר אדם מקדיש ומקנה דשלב"ל: **לכשיביאו שליש.** שעדיין לא הביאו שליש ואין בידו לתלוש ולהפריש דתבואה שלא הביאה שליש לאו תבואה היא [מ]כדגמר בר"ה (דף יג.) מועשת את התבואה לשליש[נ] אל תקרי לשלש אלא לשליש: **אלא בשחת.** שאע"פ שלא נתבשלו הגרעינין שליש או אפי' עדיין לא נבלבו החיטים שחת מיהא הוי וראוי לקצור ולהאכיל לבהמה דמידי דמינכר וחשוב הוא: **אבל באגם.** שאינה אלא צמחים רכים ולקמן מפרש מאי לשון אגם: **לא.** דכיון דלא חשיב לא חייל עליה שם תרומה למפרע: **דבוצלנא.** שהוא מבצבץ ועולה מן הארץ ויש בו כדי לכוף וחבירו בעירובין (דף כט:) דלא איבצול זירתא שלא גדל זרת: **כמאן אזלא.** אדרבי חנינא קאי כמאן פריש רבי חנינא אמתני' דאם אשתו מעוברת דבריו קיימין אלמא דבר שלא בא כלל לעולם הוא דאין מקנה אבל בא מקצתו מקנה: **כמאן אי כרבה.** סבירא ליה דאוקמא לרבי אליעזר בן יעקב בשחת הכא [ס]מעוברת נמי בשהוכר עוברה וכדרבי אליעזר בן יעקב ואי כרב יוסף סבירא ליה דאפילו באגם אמרה רבי אליעזר הכא אפילו לא הוכר אמר רבי חנינא מקודשת לדברי ר' אליעזר בן יעקב וכדרבי אליעזר בן יעקב קי"ל דמשנתו קב ונקי[ע]: **דבי כיבשא.** שדה של בית הבעל שדייה במי גשמים: **אבל בשחת דבי שקיא.** של שדה בית השלחין שצריכה להשקות לא אמר דעבידא דפסידה כי לא משקה לה כדמיבעי לה הלכך כמי שלא באה לעולם כלל הוא: **אפילו שחת דבי שקיא.** הואיל והגיע לכלל שחת: **ודברי הכל.** בין לרבה בין לרב יוסף הוכר עוברה בעינן דומיא דשחת דהא נמי כשחת דבי כיבשא הוא שגמרו בידי שמים: **שלא בא לעולם.** ביאה גמורה כי הכא דלא הביא שליש:

לא

גר צריך שלשה משפט כתיב ביה כדין. נראה דוקא בקבלת מצות הוא דבעינן ג' אבל בטבילה בחד סגיא[א] אם כבר קיבל עליו המצות וראיה מההיא דיבמות (דף מה:[פ]) דקאמר התם ההוא דהוו קרי ליה בר ארמאי פירוש משום דמל ולא טבל אמר ריב"ל מי לא טבל לקריו כלומר וכי לא ראה קרי מימיו דצריך לטבול א"כ משמע מדנפיק בטבילת קריו משמע דלא בעינן שלשה[ב] ומיהו קשה מהא דאמר (שם דף מז:) דמושיבין אותה במים עד צוארה ושני תלמידי חכמים יושבים מבחוץ ומודיעין לה מקצת מצות קלות ומקצת חמורות ופריך והא בעינן שלשה ומשני תני שלשה אלמא משמע דלטבילה נמי בעינן שלשה ויש לומר דודאי למצוה בעינן שלשה[ג] אבל לא לעכב אי נמי י"ל דהא דבעי שלשה היינו טעמא משום קבלת מצות[ד] וא"ת משום קבלת מצות נמי אמאי בעינן שלשה והרי הודאות והלואות דכתיב בהן משפט[צ] ואפ"ה אמרינן בסנהדרין (דף ג.) דדן אפילו יחידי ויש לומר דיש לנו להשוותן לגזילות וחבלות דלעולם בעי שלשה[ק] דכל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן[ר] וא"ת א"כ ליבעי מומחין כמו גזילות וחבלות ויש לומר דשליחותייהו עבדינן כדאמרינן בגיטין[ה] (דף פח:[ש]) עוד אמר הר"ר נתנאל דבגר כתיב לדורותיכם[ת] דמשמע בכל ענין אע"ג שאין מומחין דעל כרחך השתא ליכא מומחין שהרי אין סמוכין ולדורותיכם משמע לדורות עולם[ו]:

אלא מעתה הנותן פרוטה לשפחתו כו'. תימה אמאי לא משני[ז] נמי הכא מי יימר דמזדקקי לה תלתא כדמשני לעיל וא"כ אינו בידו וי"ל דסוגיא זו אתיא כמ"ד ביבמות (דף מז:) עבד אין חייב בקבלת מצות לאחר שחרור לפי שהיה חייב קודם שחרור במצות אשה[ח] א"כ בשעת קניינו היו מטבילין אותו כדי לקבל המצות וטבילה דלאחר שחרור היינו טבילת גר וההיא לא בעי שלשה:

נהי דבידו לגרשה בידו לקדשה. ה"ה נמי דמצי לשנויי לעיל הכי:

ואמר רבי חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת. פי' בקונטרס דאיירי אליבא דר"א בן יעקב דאילו [א]רבנן אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וא"כ אפילו מעוברת לאו כלום הוא וא"ת מנ"ל לרבי חנינא דאיירי כשאין אשתו מעוברת ורבי אליעזר בן יעקב היא ודלמא איירי אף כשאשתו מעוברת ורבנן היא וא"כ אמאי קאמר לא שנו וי"ל משום דבכולה ברייתא דבסמוך הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר כו' דקתני רבי מאיר אומר מקודשת (א) ולא תני בהדייהו זו אם ילדה אשתך נקבה כו' אלמא קסבר דאפילו ר' מאיר מודה דאינה מקודשת היכא דאמר ליה אם ילדה אשתך נקבה ורבי מאיר ורבי אליעזר אמרו דבר אחד כדאמר לקמן ולפיכך אתא רבי חנינא לפרש דלא אמר רבי אליעזר בן יעקב אלא כשאין אשתו מעוברת וכו' כדפרי' דהא רבי אליעזר בן יעקב מודה היכא דאמר לו אם ילדה אשתך נקבה לאו כלום הוא ונראה דאע"ג דהלכה כרבי אליעזר בן יעקב בעלמא דקב ונקי הוא הכא לית הלכתא כוותיה ולאו ככולהו תנאי דאמרי אדם מקנה דשלב"ל דהא פליגי בב"מ (דף סו:) רב נחמן ורב הונא במוכר פירות דקל לחבירו רב הונא אמר עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו משבאו לעולם אין יכול לחזור בו (ג) ואדם מקנה דבר שלא בא לעולם ורב נחמן אמר אפילו באו לעולם יכול לחזור בו דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וזה מכרן קודם שבאו לעולם והלכה כרב נחמן בדיני[ב] וא"כ אין הלכה כר"א בן יעקב:

כגון

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלכה ו ז יז סמג לאוין קטז טוש"ע י"ד סימן רסח סעיף ב ג:

כז ב טוש"ע אה"ע סי' מ סעיף ז:

כח ג ד מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה יד סמג עשין מח טוש"ע שם [עי' מ"מ וכ"מ]:

כט ה מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה ט טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף נה:

◆

תורה אור השלם

1 מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כָּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כד כב

2 הֲכָזֶה יִהְיֶה צוֹם אֶבְחָרֵהוּ יוֹם עַנּוֹת אָדָם נַפְשׁוֹ הֲלָכֹף כְּאַגְמֹן רֹאשׁוֹ וְשַׂק וָאֵפֶר יַצִּיעַ הֲלָזֶה תִּקְרָא צוֹם וְיוֹם רָצוֹן לַייָ: ישעיהו נח ה

◆

תוס' ר"י הזקן

משפט כתיב ביה. דכתיב [ויקרא כד, כב] משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח. דמזדקקו ליה בי דינא. פיר"ש שיודיעוהו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות הלכך לאו בידו הוא. אלא מעתה. איכא מאן דדייק דעבד הלקוח מישראל כשם שאין צריך לקבל עליו מצות שכבר קבלם כשטבל לשם עבדות כדאיתא בפרק החולץ [יבמות מז, ב, עי"ש] כך אין צריך ג' לטבילתו, והיינו דשניא ליה משום דהשתא דעת אחרת. והרמב"ם ז"ל כתב בקדושה פי"ג [הי"ב] דצריך ג'. ואיכא מאן דמפרש דגבי עובד כוכבים לאו בידו דמזדקק ליה ג', אבל ה(י)כא גבי ישראל שרוצה לשחרר שפחתו ודאי מזדקקי ליה ג' ובידו הוא. והעיקר דהכי פירושא גבי גר שצריך ג' שיודיעוהו מצות קלות וחמורות מאן יימר שימצא ת"ח ראויים להודיע, אבל גבי עבד הלקוח מישראל אע"ג דבעי ג' הואיל ואינן צריכים חכמים ודאי ימצא ובידו הוא, שכל אדם ילך שם דמצוה קעביד, ומשום הכי שני ליה דהשתא דעת אחרת, ולזה כיון ר"ש במ"ש למעלה. כתב ר"ש ה"ג מעיקרא בהמה הכא דעת אחרת. ע"כ. כלומר לא שייך הכא[ג] מחוסר מעשה שכשנשתחררה היא בריה אחרת שאין לה שום דמיון [ענשיון] עם מה שהיתה תחלה. אלא הא וכו'. שהאשה אותה בריה שהיא קודם הגט היא לאחר שגרשה ה"נ דהוו קדושי. אין בידו לקדשה. דהא ברשות עצמה היא הואיל וגרשה ושמא לא תתרצה בקידושין אחר שגרשה, כי אמרינן כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי במה שא"צ דעת אחרת, אבל במה שצריך דעת אחרת, אי חשבת מה שבידו לעשות כאילו נעשה, לא תחשוב רצויה אלא כמו שהיא עתה, שמא* אלו נעשה לא היתה מתרצית שזה שנתרצית עתה מפני שאינו שוה כלום והני קדושי כדהשתא הוא דיינינן להו ואינן כלום. וכן היא שטת התלמוד דמותיב ומשני תירוץ שאינו מספיק אלא לאותה קושיא ומטעי התלמוד כדי שיקשה ובתר הכי מקשה ומשני, ובסוף משני תירוץ שהוא מספיק לכל הקושיות. תפשוט. הואיל דאמרת דמפני שאין בידו לקדשה משיגרשנה [לא הוו קדושי השתא. דלמא. פיר"ש משום הכי מספקא ליה לר' אושעיא דלמא ס"ל מגו דאי בעי לקדושה השתא מקדשה תפסי בה קדושי דלאחר זמן כי השתא, אבל המקדש אשתו לא חזיא השתא למתפס קדושי שהרי מקודשת היא. ולא נהירא דהיכי שייך למימר הכא מגו אי לא אמרינן גבה טעמא דרצויא דהשתא מהני. ומסתברא דהכי פירושא דילמא כלומר אפילו לרב הושעיא דאמר גבי אשתו דאינה מקודשת דילמא הכא מודה דמקודשת, והטעם דאמר לאשתו הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשיך הואיל ואחר שגירשה אין בידו לקדשה אע"פ שבידו לגרשה דיינינן הקדושין כדהשתא כדפרישנא לעיל. אבל נותן לפנויה שתי פרוטות ואומר לה הרי את מקודשת לי באחת מהן היום ובפרוטה לאחר

מסורת הש"ס

א) יבמות מו: מז:, ב) [בכת"י נוסף: לה], ג) [בכת"י: שאשחררך, וכנדל"ל], ד) [בכת"י: מתקיף לה רב אושעיא אלא מעתה הנותן וכו' שאגרשיך ה"נ לר' יוחנן. ותיבות "אינה מקודשת" ליתא. ה) נדרים ל., ו) [בנדרים: הושעיא. ועיין ריטב"א ושלנ"ל], ז) [תוספתא פ"ב דתרומות ה"ז], ח) יבמות לג:, ט) [ר"ת אמר ר' אלעזר. וכ"ה ברש"ל (ובדפו"ר ר' אליעזר). ועי' שבת נד:], י) [צ"ל דתנן], כ) [צ"ל דתנן], ל) יבמות לג: והתם מחשיב נמי אמוראי וגם ר' עקיבא [גיטין יג: מב: ב"מ לג: ב"ב עט: קטו: קלא. קמא: קנז.], מ) [בדפו"ר: כדגמ', ונדל"ל כדגמרינן], נ) [ויקרא כה, כא], ס) [במהרש"ל ובדפו"ז כתוב: הא מעוברת], ע) [יבמות מט ע"ב], פ) [ושם ד"ה מי לא], צ) [ויקרא יט, טו], ק) [סנהדרין שם], ר) [לקמן סח ע"א], ש) [ושם ד"ה במילתא], ת) [במדבר טו, יד], א) [נדל"ל לרבנן, או רבנן [ס"ל] אין], ב) [כתובות יג ע"א], ג) [יתכן לחסר כאן כל שבידו לאו], ד) [דיינינן. כנדל"ל], ה) [יתכן לחסר כאן לא].

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואמר וכו' מקודשת לא תני בהדייהו בבא זו אם: (ב) בא"ד דאדם מקנה:

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

◆

מוסף תוספות

הובא בסוף המסכת.

◆

תוס' ר"י הזקן (המשך)

שאגרשיך אע"פ שכאן דעת אחרת הואיל והגרושין בידו והיא מתרצית עתה להתקדש לו תפסי בה קדושי דבתר שעתא, והטעם דהגרושין שהם בידו לאו כמחוסר מעשה דמי וכאילו נעשה הוא, וריצויה חשבינן ריצוי שהרי נתרצית להתקדש לו, הלכך הויא לה מקודשת כלומר שאם גירשה צריכה גט מקידושין שנים דאיסורא הוא ולחומרא עבדינן. ואע"ג בנדרים פרק ד' נדרים [ל, א] מסיק עלה דהאי בעיא דר' אושעיא דאשה כפרוה אחרים דמיא, כלומר ואינה מקודשת, לחומרא עבדינן ואהאי מסקנא סמכינן. ומסתברא שאם גירשה מקדושי פרוטה ראשונה ובא אחר וקדשה צריכה גט מזה ומזה. ואע"פ שכתב הרמב"ם פ"ז [הי"ד] דמקודשת, לא ר"ל אלא שצריכה היינו מקודשת ולחומרא הויא מקודשת ולא לקולא. וזה אין בו ספק. יתר על כן. אפילו מה שאינו בידו דקסבר אדם מקדיש ומקנה דבר שלא בא לעולם שהרי לא הביאה שליש עדיין ואין בידו לתלוש ולהפריש תרומה מתבואה עד שתביא שליש כדאיתא בראש השנה [יב, ב]. בשחת. שלא נתבשלו הגרעינין אף לא לבלבו החטים דכיון דראוי לקצור ולהאכיל לבהמה מנכר וחשוב הוא. אבל באגם. שאינם אלא צמחים רכים. [ולקמן מפרש אמאי קרי אגם. בבוצלא. מין בצל מבצבץ ועולה מן הארץ ויש בו כדי לכוף. כמאן אזלא הא דתניא. אדרבי חנינא קאי כמאן פי' אמתני' דאם אשתו מעוברת דבריו קיימים דדבר שבא מקצתו לעולם מקנייא. כשהוכר עוברה הוא. דהא תנן גבי תבואה כשהיא שחת גדולה הרבה כשהיא ראויה לקצור, אבל שגדלה מעט שאינה אלא כמו אגם הרי דכותה גבי אשה כשהיא מעוברת [נמי כשהוכר עוברה]. וכתב הר"ש דהא דר' חנינא כר' אליעזר בן יעקב [קיימא דמשנתו קב ונקי. דבי כבשא. שדה בית הבעל שא"צ אלא למי גשמים. דבי שקיא. שדה בית השלחין שצריך להשקותה תמיד אפ"ש שהיא שחת לא אמר עבידא דפסדא אי לא משקי לה כדבעי לה.

---

*אולי צ"ל מ"מ לא תחשוב שתתרצה בקדושין כמו שרצונה עכשיו דשמא (ד"ו).

[1]לא תסגיר עבד אל אדוניו [א]רבי אומר בלוקח עבד על מנת לשחררו הכתוב מדבר היכי דמי אמר רב נחמן בר יצחק כגון דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו רבי מאיר דתניא [ב]האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת רבי מאיר אומר מקודשת רבי יוחנן הסנדלר אומר אינה מקודשת רבי יהודה הנשיא אומר[ג] מקודשת ומה טעם אמרו אינה מקודשת משום איבה ונחשוב נמי רבי יהודה הנשיא היינו [ד]רבי היינו ר' יהודה הנשיא ונחשוב נמי רבי עקיבא [ה]דתניא [ו]קונם שאני עושה לפיך אין צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו האיתמר עלה [ז]אמר רב הונא בריה דרב יהושע [א]באומרת יקדשו ידי לעושיהם וידים איתנהו בעולם: **מתני'** [ב]האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל דבר עליה לשלטון ועשה עמה כפועל מקודשת ואם לאו אינה מקודשת: **גמ'** אמר ריש לקיש [ג]והוא שנתן לה שוה פרוטה ובשכר לא והתניא בשכר שהרכבתיך על החמור שהושבתיך בקרון או בספינה אינה מקודשת בשכר שארכיבך על החמור שאושיבך בקרון או בספינה מקודשת וכי תימא ה"נ בדיהיב לה שוה פרוטה והא בשכר קאמר ועוד תניא שב עמי בצוותא ואקדש לך שחוק לפני רקוד לפני עשה[ה] כדימוס הזה שמין אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת וכי תימא ה"נ בדיהיב לה שוה פרוטה והא שמין אותו קאמר תיובתא דריש לקיש אמר לך ריש לקיש האי תנא ברא סבר [ו]אינה לשכירות אלא לבסוף [ד]ותנא דידן סבר [ז]ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ומאי דוחקיה דריש לקיש לאוקמיה למתניתין בישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ובדיהיב לה אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני על מנת ניתני בשכר אלא ש"מ כל על מנת היכא דיהיב לה הוא: **מתני'** [ה]על מנת שירצה אבא רצה האב מקודשת ואם לאו אינה מקודשת מת האב הרי זו מקודשת מת הבן מלמדין האב לומר שאינו רוצה: **גמ'** [ו]מאי על מנת שירצה אבא אילימא עד דאמר אבא אין אימא מציעתא מת האב הרי זו מקודשת והא לא אמר אין אלא

על

לא תסגיר. אזהרה לב"ד שלא יסגירוהו לבעליו להשתעבד בו: **לכשאקחך.** דבר שלא בא לעולם הוא: (א) **בלוקח עבד ע"מ לשחררו.** דאי בשיחררו ובא להשתעבד בו לא קרי ליה קרא עבד: **משום איבה.** איבת אחותה ואיבת בעלה ואשארא כר"מ סבירא ליה: **קונם שאני עושה לפיך.** מעשה ידי יהיו לפיך כהקדש אין בעלה צריך להפר שאין נדרה חל שהרי משועבדת לו: **שמא תעדיף.** על מעשה ידיה יותר מן הראוי לו [כ]ויותר ממה שהיא חייבת לעשות לו ובכתובות (דף סד:) אמרינן מה היא עושה לו משקל ה' סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל ולכי אתיא העדפה קדשה (ב) אע"ג דלא באה לעולם בשעת הנדר: **לעושיהם.** למי שבראם ומיהו במידי דמשתעבדי [ל]ידיה לבעל לא מצי לאקדושינהו: **מתני' אעשה עמך כפועל.** בפעולת יום אחד: **גמ' והוא שנתן לה פרוטה.** ואמר לה התקדשי לי בפרוטה זו על מנת כו' והא אתא לאשמועינן תנא דידן דבשכר דיבור או בשכר פעולה לא מקדשה דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ומלוה הוא ולקמן מפרש היכי שמע לה ר"ל ממתני': **שהרכבתיך.** כבר נתחייבה לו והוי מלוה גבה: **שארכיבך.** והרכיבה: **בצוותא.** שלא אשב יחידי: **דימוס.** בנין: **ע"מ.** תנאה משמע ולא בשכר: **מתני' ע"מ שירצה אבא.** אביו של חתן: **רצה האב.** בגמ' מפרש לה: **מלמדין וכו'.** כדי לעקור את הקידושין למפרע ולא תזקק ליבם: **גמ'**

ע"מ

כגון דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו. הכא משמע דלמ"ד אדם מקנה דשלב"ל מ"מ צריך הוא לומר מעכשיו וכן משמע בפ"ק דב"מ (דף טז:) דקאמר התם אמר [מ]רבא שדה זו לכשאקחנה תהא קנוייה לך מעכשיו וקשה דהא מילתא דרבי מאיר בסמוך גבי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי כו' דאמר ר"מ מקודשת ולא קאמר דליבעי למימר מעכשיו[א] ואמאי צריך לומר בשדה ובעבד טפי מבגר וכי תימא דהא דקאמר מקודשת היינו היכא דאמר מעכשיו ואע"ג דליתיה בברייתא וכדאשכחן בפ' האשה שנפלו (כתובות דף פב.) גבי משוך פרה זו ולא תהא קנוייה לך עד לאחר ל' יום ומוקי לה דאמר מעכשיו ואע"ג דליתיה במילתיה הא לא נהירא לומר כן דמסברא מהני למ"ד אדם מקנה דשלב"ל כדבר שבא לעולם דלא מצינו חלוק בדבר ובדבר שבא לעולם לא מצרכינן לומר מעכשיו דהא [נ]אמר במתניתין הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום לא בא אחר וקידשה מקודשת ואע"ג דלא אמר מעכשיו והדרא קושיא לדוכתיה לכך אומר ר"י דלא דמי דלגבי קידושין היינו טעמא דלא בעי למימר מעכשיו משום דסתם קידושין בכסף וקנין מעות לא מתבטל כדאמר לעיל[ס] לא בא אחר וקדשה מקודשת ואע"ג דנתאכלו המעות אבל הכא גבי שחרור של עבד וגבי שדה דהתם רוב קניינם בשטר ואם לא אמר מעכשיו ה"א[ע] אם נתקרע השטר בתוך הזמן העבד לא יהא משוחרר וגבי שדה נמי לא יהא קנוי לו להכי נקט בשדה ובעבד לישנא דמהני בכל ענין אפי' נקרע השטר והיינו כשאמר לו מעכשיו והר"ס פירש דלהכי נקט מעכשיו גבי שדה ועבד לאשמועינן דסבר כר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אע"פ שרוצה שיחול הקנין מעכשיו קנה דאי לא נקט מעכשיו ה"א דאתיא אפילו כרבנן וצריך לעשות קנין אחר[פ] השחרור וא"ת כיון שלא חל הקנין אמאי הזהיר הכתוב שלא להסגיר עבד אל אדוניו הא לא שיחרר ליה מ"מ [צ]כשפדוהו או קניהו שליחותיה עבדינן דניחא ליה דליקו בהימנותיה כדאמרי' בפ"ק דב"מ (דף טו:) גבי גזל שדה וחזר ולקחה מבעלים הראשונים כו' ומסיק דניחא ליה דליקו בהימנותיה אבל גבי קידושין לא שייך למימר הכי ולכך לא בעי אמר מעכשיו ומיהו קשה לפר"י דפירש דמעכשיו מהני אפי' נתקרע הגט א"כ ל"ל במשוך פרה זו מעכשיו לאחר ל' יום דקא מוקי לה ר' יוחנן[ק] אפי' בעומדת באגם דמקום ראוי למשיכה פירוש ולא מיבעיא בחצירו הא אפילו ברה"ר קיימא קנה כיון דאמר מעכשיו וי"ל דר' יוחנן לטעמיה לעיל בפירקין (דף ס.) מעכשיו ולאחר ל' יום שיורא הוי וה"ק מעכשיו יתחילו הקידושין ולא יגמרו אלא עד לאחר ל' יום וכמו כן אמר גבי מעכשיו דמשיכה וכיון דלא קנה לגמרי צריך שיהו בשעת גמר המשיכה במקום ראוי למשיכה ומש"ה מוקי לה ר' יוחנן התם בעומדת באגם דראוי למשיכה אבל ברה"ר לא והא דקאמר הכא °דלאפי' נקרע השטר מהני הואיל ואמר ליה מעכשיו אתיא כשמואל דאמר לעיל (דף נט:) תנאה הוי וצריך לדקדק אליבא דרבי יוחנן איך אנו קונין שום דבר לאחר זמן כגון שידוכים ושאר תנאים דהא אפילו אמר ליה מעכשיו לא מהני לר' יוחנן אם חזר בו או אם הוא קנין סודר כיון שאין הסודר ביד הקונה בסוף הזמן דהדרא סודרא למריה דה"נ אמר (נדרים דף מח:) גבי ההוא גברא שרצה להקנות נכסים לבריה ע"מ שיהא בר בריה צורבא מרבנן (הוא) וקאמר התם דלא קני מהאי טעמא דאימת קא קני כי הויא [ר]בריה צורבא מרבנן והיא שעתא כבר הדרא סודרא למריה ואמר הר"ס דשמא ע"מ מהני אפילו לרבי יוחנן ולא הוי שיורא אלא תנאי ולכך טוב לומר ע"מ מעכשיו: **ה"ג** קונם מה שאני עושה לפיך. ול"ג איני עושה כיון [ש][דבלאו] דמשועבדת לבעלה לא מצית למיסר [ת]בקונס[ב]: **יפר** שמא תעדיף. תימה הלא אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה ועינוי נפש[א] וי"ל דהא נמי דברים שבינו לבינה שלפי שאי אפשר לנמלם ליהנות משלה מה שהיא חייבת לו ואי אפשר שלא יהנה יותר מן הראוי לו ויאסר אף בשאר מעשה ידיה ולכך צריך להפר: **וידים** איתנהו בעולם. והוי כמקדיש דקל לפירותיו דמהני אפילו למ"ד אין אדם מקנה דשלב"ל וה"ה דמצי לשנויי שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו כדמשני בפ' אע"פ (כתובות דף נט.):

אלא

מסורת הש"ס

א) יבמות לג: גיטין מה., ב) [יבמות לב: לג: כתובות נח: ב"מ טז:], ג) [בכת"י נוסף: באמת אמרו], ד) [שבת לג: יבמות מה.], ה) [צ"ל דתנן], ו) יבמות לג. כתובות נט. סו. ע. נדרים פה., ז) [נדרים פה:], ח) [בכת"י נוסף: לו], ט) [לעיל מח: וש"נ], י) לעיל מח. [וש"נ], כ) [צ"ל יותר. רש"ש], ל) [בדפו"ר: ידים], מ) [צ"ל רב. מהרש"א. וכ"ה בתוס' הרא"ש], נ) [נדל"ל אמרינן למתניתין דהרי את. ועי' לעיל נט ע"א רב ושמואל דאמרי תרוייהו וכו'], ס) [דף נט.], ע) [ה"א יש למחוק, או לגרוס הא (בלא ר"ת). רש"ש], פ) [צ"ל קנין ושחרור אחר, רש"ש], צ) [בדפו"ר: כשפדוהו. וכל"ג], ק) [כתובות פב ע"א, ושם פו ע"ב], ר) [צ"ל בר בריה], ש) רש"א, ת) [ועי"ע תוס' כתובות נט ע"א ד"ה קונם, ותוס' יבמות צג ע"א ד"ה שאני], א) [נדרים עט ע"א ועי"ש בע"ב], ב) [ויתכן דיש להוסיף: אפילו], ג) [ויתכן דצ"ל: דלר' אליעזר נמי זרועים], ד) [נדל"ל בקבלת], ה) [ברמב"ם: שיכנס],

◆

תורה אור השלם

1. לֹא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו אֲשֶׁר יִנָּצֵל אֵלֶיךָ מֵעִם אֲדֹנָיו: דברים כג טז

◆

גליון הש"ס

תוד"ה כגון וכו' נקרע השטר כו' אתיא כשמואל. לשון זה צ"ע דהא הכא רבי הוא דאמר כן ואליבא דרבי גם רב מודה דמעכשיו ולאחר ל' יום הוי תנאי כמבואר בסוגיא דלעיל דף נט ע"ב מהיום ולאחר מיתה הוי גט:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בלוקח צ"ל קודם ד"ה לכשאקחך: (ב) ד"ה שמא וכו' אע"ג דלא באה לעולם. נ"ב וע"ע בכתובות פרק אע"פ דף נט משמע דלר"ע אין הטעם משום דבר שלא בא לעולם ע"ש דמשמע דאי הוה ס"ל כשמואל כר"ע הוה ניחא ולפי מה שגרסו התוס' שם אתי שפיר ולפי פרש"י צ"ע:

◆

מוסף רש"י

בלוקח עבד על מנת לשחררו הכתוב מדבר. ומוזהר שלא להשתעבד בו (יבמות מה.). והזהיר הכתוב לבית דין שיכפוהו שלא להשתעבד בו (גיטין מה.). **הרי עצמך קנוי לך מעכשיו.** לכשאקחך, ומי זכין ליה הוה ליה משוחרר למפרע, ומהכא אמרינן ביבמות (לג:) דרבי כר"מ סבירא ליה דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (גיטין מה.). **לאחר שיחלוץ לך יבמיך.** קסבר האי תנא אין קידושין תופסין ביבמה לשוק (לעיל סב.). **אינה מקודשת.** דהוה ליה דברים שלא באו לעולם ועכשיו אין בידו לקדשה (שם). כיון דהשתא לא תפסי בה קדושי לקמיה נמי לא תפסי, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (יבמות צג.). **קונם שאני עושה לפיך.** אשה שאמרה לבעלה מה שאני עושה מלאכה יהא אסור לפיך בקונם (יבמות צג.). מה שאני עושה יהיה קונם לפיך, יהי עליך כהקדש מליהנות לו (כתובות נט. ובעי"ז שם סו.). **אין צריך להפר.** נדר זה, שאין בה כח להקדישו לפי שהוא שלו (שם נט:). דכיון דקא משעבדא ליה למעשה ידיה לא מציא נדרה (יבמות צג.). דלא אמרה כלום דלאו כל כמיניה לאפקועי מבעל מה דזכי ליה רחמנא (נדרים פה.). ואפילו לשמא תעדיף נמי לא חיישינן, דאי מעדפא נמי [illegible]. **שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו.** דתנן (כתובות סד:) מה היא עושה לו משקל ה' סלעים [illegible] [illegible] ליה ואהעדפה חייל נדר ואע"ג דעדיין לא נעשית המלאכה (יבמות צג.). דמותר זה אינו שלו ייכולה [illegible]. יהעדפה דידה הוא וחייל עלה קונם (שם סו.). **אינה לשכירות אלא לבסוף.** הלכך לאו מלוה הוא [illegible] ואיזהו נשך (ב"מ סה.) כשכיר שנה בשנה, שכירות שנה זו משתלמת בתחילת שנה אחרת (ב"מ קי.). **ישנה** [illegible] ועד סוף. אומן המקבל עליו לעשות בשכר, לא אמרינן בגמר המלאכה הוא קונה כל השכירות, אלא כל [illegible] קמא קמא קני אגרא (ע"ז יט:). כיון שעלה שכרו לפרוטה נתחייבה לו מיד פרוטה והויא ליה מלוה גבה (ב"ק צט: ובעי"ז לעיל מח.).

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פי"ב מהלכות נדרים הל' י סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעי' עא וטוש"ע אה"ע סימן פא סעיף כ:

נא ב ג מיי' פ"ה מהל' אישות הלכה יט סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לח סעיף יב:

נב ד מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף יג:

נג ה ו מיי' שם פ"ז הלכה א סמג שם טוש"ע שם סעיף ח ט י יא:

◆

מוסף תוספות

א. וכן גבי פירות ערוגה. תוס' יבמות צג. ד"ה קנויה.

ב. שאין נדרים דאיסור חפצא חלים על דבר שאין בו ממש, כדמפרש במס' נדרים. ריטב"א (ועי' מהרש"א).

◆

תוס' ר"י הזקן

הלכך כמי שלא באה לעולם הוא. ודברי הכל. בין לרבה בין לרב יוסף הזכר עוברה בעינן דומיא דשחת. איכא מ"ד הואיל ומוקמינן להא דרבי חנינא כר' אליעזר [בן יעקב] וקי"ל דלאו הלכתא היא, דהא קי"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הא דרבי חנינא נמי [לאו] הלכתא היא ואפילו הזכר עוברה אינה מקודשת. וא"ת והא ר' חנינא [אתא לפרושי] מתני' ותנאי דמתני' ס"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. וי"ל שבא ר' חנינא להודיענו דאפילו מאן דאית ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בשאין אשתו מעוברת הואיל ולא בא[ג] מקצתו לעולם אינה מקודשת, מיהו אם היא מעוברת שבא מקצתו לעולם למאן דאית ליה אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מקודשת. והר"ם ז"ל כתב בפ"ז [מאישות הט"ז] שאם הזכר עוברה מקודשת, ובתרומות פרק ה' [ה"ט] כתב והוא שיביאו שליש דלא כר' אליעזר. נראה דעתו דמתניתין דאמר לא [אמר] כלום בין רבי אליעזר בין רבנן היא כר'[ג] אליעזר זרועים מיהא בעי, משום הכי מהדר לתרוצי למימריה דר' חנינא כדעתיה דר' אליעזר דמימרא דרבי חנינא לפרושי מתני' קא אתיא. ומיהו ר' חנינא נמי אליבא דרבנן אמרה שאם הזכר עוברה מקודשת. ואע"ג דס"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, הא קי"ל נמי המקנה למי שלא בא לעולם [לא קנה] ואפילו הכי אם מזכה לעובר [שלו] קנה, וקדושין זכות הם לאישה דאתתא ניחא לה בבעל, ואביה מזכה לה במקבל[ד] כסף קדושיה, וכמו שהמתנה מתנה מפני שדעתו של אדם קרובה אצל בנו ובתו להועילם גמר והקנה לזה מעתה שהוא בעולם לקנותה תכף שתבא בעולם מפני שזוכות הוא לה, וכ"ש הוא ומה אם כשהקונה אינו בעולם מפני שדעתו קרובה אצל בנו קנה לכשיבא, כ"ש כשהקונה הוא בעולם והמתנה אינה בעולם שקנה מעתה המתנה לכשתבא בעולם, הלכך קדושיו קדושין. וכן כתב הר"ם פ"ז [שם] ויראה לי שצריך לחזור ולקדש מאביה אחר שתלד כדי שתכנס[ה] אותה בקדושין שאין בה דופי. ולשונו בפי' המשנה ואשר יתחזק אצלי שהוא יצטרך לקדש אותה אחר לידתה ואז יותר לו לבא עליה לפי שהעיקר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואמנם אמרנו דבריו קיימין להחמיר שהיא אשת איש. ע"כ. הא דאמרינן במתניתין לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת אתיא כמ"ד דאין קדושין תופסין ביבמה לשוק [יבמות צב, ב], אבל אנן דקי"ל דמספקא לן אי תפסי בה קדושי אי לאו, היא ספק מקודשת וכן הוא בירושלמי וכ"כ הר"ם [אישות פ"ז הט"ו]. **מתני'. כפועל.** אעשה עמך בפעולה יום אחד. **גמ'. פרוטה.** שאמר לה התקדשי לי בפרוטה זו על מנת שאעשה לך כך וכך. **בצוותא ואקדש לך.** שלא אשב יחידי ומיירי שאמר לה הרי את מקודשת לי בצוות שאעשה לך. **אינה אלא בסוף.** וליכא מלוה ובמכוש האחרון חלו הקדושין וחיוב שכרו ולא קודם, נמצא דליכא מלוה. **מתחלה ועד סוף.** ומכוש האחרון שחלו הקדושין לית בה שוה פרוטה נמצא שקדשה במה שנתחייבה משכרו שהוא מלוה אצלה שהרי הרויחו והיה בידה מלוה. **על מנת.** תנאה משמע. וקי"ל דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, וכן פסק הר"ם פ"ה [ה"כ]. **מתני'. על מנת שירצה.** בגמ' מפרש. **מלמדין.** כדי לעקור הקדושין למפרע ולא תזקק ליבם. **גמ'. דאמר אין.** כלומר דעל מנת שירצה משמע שיאמר כשישמע רוצה אני אבל אם שתק לא הוי מקודשת. **והא לא אמר אין.** דאי מיירי שמת ואמר אין כי לא מת האב נמי מקודשת מכי אמר אין ואמאי נקט מת האב.